

Wilde kamperfoelie

of 'Kaper-Folie'

(Foto: van Donkelaar Groenadvies)

Wilde kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*) werd in vroeger tijden zeer gewaardeerd als sierplant. Hoog tijd dus om hem deze keer in het middelpunt te zetten. In zijn boek *Beschryving van plantagie gewassen* (1710) noemt Johann Knoop de plant Kaper-Folie, Geitenblad, Weewinde of Memmekenskruid. De eerste naam is een letterlijke vertaling van de oude Latijnse naam 'Caprifolium'; kaper betekent 'bok' en folium is 'blad'. De namen Weewinde en Memmekenskruid duiden op het toenmalig gebruik van kamperfoelie als hulpmiddel voor barende vrouwen.

Tekst: Deyke van Donkelaar

Twee soorten

Knoop onderscheidt twee soorten en benoemt deze als 'Duitse Kamperfoelie' en 'Italiaanse Kamperfoelie'. De eerste soort wordt nu wilde kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*) genoemd en komt voor in heel Europa dus ook in Nederland. De tuinkamperfoelie (*Lonicera caprifolium*) komt inderdaad uit Italië en daarbij een groter deel van Zuid-Europa en Azië. Tuinkamperfoelie is te herkennen aan de schotelvormig vergroeide bladparen direct onder de bloeiwijze die zo staan 'alsof de Tak er doorheen ging'. Men was vroeger dol

op planten met bont blad. Knoop noemt expliciet nog een aantal cultivars met geel- en witbont blad.

Waar groeien ze?

Wilde kamperfoelie groeit het liefst in vochtig en niet al te donker loofbos en houtwallen, vooral langs de lichtere randen. Daar breidt de plant zich uit door wortel-uitlopers en zaad. Knoop ziet planten groeien in *'de Bosschen en Heggen, by ander Boomgewas opklimmende en zig daar omwindende'*. Natuuronderwijzer Jac. P. Thijsse is wat preciezer in zijn omschrijving en schrijft in het Verkade album 'Zomer' (1907): *'Waar het bosch vochtig wordt en laag struikgewas de hooge boomen vervangt, daar strijden heggewinde en kamperfoelie om den voorrang'*.

Liaanachtige stengels

De houtige en liaanachtige stengels slingeren zich tussen het struikgewas door. Soms slaan ze zich als een kurkentrekker om jonge boompjes heen. Het levert bijzonder gevormde boomstammen op. Jac. P. Thijsse spoort zijn lezers aan om in het bos te zoeken naar stammen die *'zo mooi door de kamperfoelie zijn misvormd, dat het de moeite loont, ze af te snijden en als curiosum mee naar huis te nemen'*. In Twente zijn deze mooi gevormde stammetjes of *'Goa-stokken'* (van het Twentse *'goan'*) gewild als wandelstok.

Welriekende bloemen

De geelwit tot rozerode bloemen verschijnen vanaf mei. Ze openen zich aan het begin van de avond en geuren dan sterk. De geur lokt onder andere grote nachtvlinders aan, zoals pijlstaarten en uil-vlinders. Met hun lange tong zuigen ze

nectar uit de langgerekte bloembuis. Jac. P. Thijsse noteert: *'Dit zijn weer zulke mooie bloemen, dat een stadsmensch niet gelooven kan, dat zoo iets dood gewoon en overvloedig in 't wild groeit'*. Ook tuinbaas Johann Knoop waardeert de soort om *'hare welriekende bloemen, vooral 's morgens en 's avonds of na een zagte warme regen'*. In het najaar verschijnen bessen die bij rijpheid rood opleuren. Ze worden door vogels gegeten maar zijn voor ons giftig.

Langs priëlen

Kamperfoelie werd van oudsher aangeplant in siertuinen, zowel in de rechte lijn van de geometrische tijd als in de arcadische tuinen van de Landschapsstijl. Johann Knoop is een bekwaam hovenier en groenschrijver uit de geometrische tijd. Hij plant kamperfoelies tegen priëlen en kleine loofgangen en in het hakhout van bosquets. Ook kweekt

(Foto: van Donkelaar Groenadvies)

Rijpe bessen

hij er stamboompjes van die hij *'met het Mes in haar fatsoen'* houdt. Toch ziet hij dat een kamperfoelie het liefst vrijuit groeit: *'ze willen alle liefst haare vryheid in het groeijen hebben, en niet gaarne gesnoeit zyn, om wel te groeijen'*. Met deze waarneming was Knoop zijn tijd vooruit; het strenge snoeiwerk werd in de opkomende nieuwe Landschapsstijl vrijwel geheel losgelaten.

Door kamperfoelie ingesnoerde takken zijn in Twente gewild als *'goa-stok'* (Foto: van Donkelaar Groenadvies)

Gewone kamperfoelie (Afbeelding: J. Zorn, *Icones plantarum medicinalium* (1779-1784)).

...en tegen bomen

Klimplanten pasten goed in het natuurlijk beeld dat men voor ogen had in de Landschapsstijl. Kamperfoelie werd, evenals klimrozen en clematis tegen hoge bomen geleid zodat ze in de bloeitijd 'eene schil-derachtige vertooning maakt'. Hier-voor plantte men de klimplant samen met de nog jonge boom in hetzelfde plantgat, zo vermeldt de schrijver van het boek *De Nederlandsche Tuinkunst* (1837). Plantenkweker Van den Berg laat ze vervolgens 'ongedwongen tussen takken en

stammen opklimmen'. Boomkweker C. de Vos uit Alphen aan de Rijn merkt nog op dat kamperfoelies tegen priëlen geplant, al snel een verouderd uiterlijk krijgen, maar dat ze 'heerlijk zullen voldoen als zij tegen oude boomstammen worden opgeleid en dan vrij uit de kroon naar beneden mogen hangen'.

In je eigen tuin

In onze tuinen, of het nu landelijke tuinen, kleine stadstuinen of tegeltuintjes zijn, kan kamperfoelie eigenlijk niet gemist worden. Omdat

de plant weinig ruimte inneemt kun je er gelijk wel meer aanplanten, het liefst natuurlijk de gewone wilde soort. Fleur er bijvoorbeeld een saaie struik mee op. Of, nog beter, bij inplant van een nieuwe haag plant je er meteen een aantal exemplaren bij. Zet de jonge planten in een goed doorwortelbare, humusrijke bodem op een niet te zonnig plekje. Zorg voor wat ruigte en rommelige takken waar de stengels doorheen kunnen slingeren. Eenmaal op een goede plek, zal kamperfoelie zich langzaam maar zeker ontwikkelen. Je hoeft niet veel meer te doen dan de slingerende stengels de juiste kant te op te leggen zoals schrijfster Elizabeth Wolff (1738-1804) in haar gedicht beschrijft:

*O Lommerlust, bemind verblijf!
 Hetzij ik in uw lommer schrijf,
 Of denke en leeze, of werksgezind,
 Mijn lieve, fraaie bloemen bind,
 Om hoog gestamde boomen hecht,
 De roozen door jasmijnen vlecht,
 En camperfoelie slingrend leg;
 (...)*

(Deel van een gedicht uit:
 Mengel-Poëzy (1785))